

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Szanyi M. József

Kárpátalja visszacsatolása Magyarországhoz (1938-1939).

Autonómia, birtokbavétel, katonai akciók.

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
Történelemtudományi Doktori Iskola
Gazdaság-, Régió- és Politikatörténeti Műhely

Témavezető: Dr. Botlik József

2017

I. A kutatás előzményei, probléma felvetés.

Az első világháború után kialakított békerendszer következményeképp a vizsgálatom középpontjában álló kárpátaljai régió Magyarország kötelékéből az újonnan létrehozott Csehszlovákiához került. Csaknem két évtizedes prágai fennhatóság után az 1930-as évek végére a csehszlovák állam elkezdett szétesni, ami megteremtette a lehetőségét annak, hogy Kárpátalja újra Magyarországhoz tartozhasson. Ez egy hosszú és bonyolult folyamat volt, ami két fontos szakaszra bontható: elsőként a főként magyarok által lakott síkvidéki részek 1938. novemberében, aztán a leginkább ruszinok lakta hegyvidéki területek kerültek magyar fennhatóság alá 1939. márciusában, majd egészültek ki szlovák–magyar határösszetűzések következtében 1939. áprilisában.

A régió vizsgált időszaka viszonylag gazdag szakirodalommal rendelkezik, amely leginkább magyar, ukrán, cseh és angol nyelven íródott. Ugyanakkor a szakirodalom nagy része a szerzők nemzetiségének megfelelően leginkább a terület sorsában érdekelt államok szemszögéből vizsgálja az időszakot, éppen ezért komoly feladatot jelentett ezek összevetése és használata annak érdekében, hogy Kárpátalja kerülhessen a középpontba.

Az érintett országok forrásanyaga a disszertációban megvizsgált kérdésekkel kapcsolatban Budapesten, Prágában és Kárpátalján érhető el, szintén több nyelven. Ennek megfelelően a dolgozatomban előfordul, hogy egyes személyeket, településeket, és magát a kárpátaljai régiót is többféle névvel és helyesírás használatával nevezem meg attól függően, hogy az adott forrásban vagy szakirodalomban hogyan tüntették fel. Azonban mindig igyekeztem odafigyelni arra, hogy a személy- és helységnevek érthetően és összetéveszthetetlenül szerepeljenek. Törekedtem arra is, hogy a vonatkozó szakirodalmak egy részében megfigyelhető ismétlődéseket és az ezáltal szintén ismétlődő kisebb-nagyobb hibákat ne kövessem el jómagam is. Ezért ahol csak lehetett, a levéltárakban és forráskiadványokban fellelhető eredeti dokumentumokat és forrásokat használtam fel, megismerve azokat teljes terjedelmükben és a következtetéseket ezek alapján vontam le. Emellett az is célom volt, hogy a magyar, ukrán és cseh vagy szlovák szakirodalmat alapul véve igyekezzek közös nevezőt találni az események bemutatásánál. Ez biztosan nem sikerült maradéktalanul, hiszen az ukrán vagy cseh szerzők gyakran nem ismerik a magyar

történetírás által használt forrásokat, ami fordítva is igaz, ezért sok kérdésben olyan szöges ellentétben állnak a véleményeik, amiket lehetetlen lenne egyesíteni.

A disszertáció megírása során a következő célok elérését határoztam meg a téma kifejtésének érdekében:

- Bemutatni Kárpátalja Csehszlovákiához csatolásának folyamatát, a régió helyzetét a csehszlovák állam keretein belül eltöltött csaknem húsz év alatt.
- Elemezni a csehszlovák állam meggyengülésének és szétesésének okait, annak folyamatát, valamint kül- és belpolitikai tényezőit.
- Megvizsgálni a kárpátaljai autonómia első kormányának, a Bródy András vezetésével működő minisztertanácsnak a megalakulását, ténykedését és megbuktatásának körülményeit.
- Ismertetni a komáromi határtárgyalások folyamatát és eredménytelen befejezésének okait.
- Vázolni az első bécsi döntéssel visszacsatolt területek birtokba vételét, valamint a magyar kormány törekvéseit Kárpátalja egészének visszaszerzésére.
- Átfogó képet adni a ruszin irányzatú kormány helyét elfoglaló, ukrán irányultságú Volosin-kormány működéséről, annak intézkedéseiről és nemzetiségi politikájáról.
- Tanulmányozni az 1939 március eleji folyamatokat, amelyek Csehszlovákia teljes széteséséhez és megszűnéséhez, valamint az önálló Kárpáti Ukrajna kikiáltásához vezettek.
- Bemutatni Kárpátalja egészének Magyarországhoz csatolását, a különböző módon értékelt hadműveletek és fegyveres összecsapások történéseit.
- Végül megvizsgálni a Kárpátalja nyugati határa kiigazításának körülményeit, a területen bevezetett katonai és polgári közigazgatást, valamint a Magyarország keretein belül tervezett önkormányzat sorsát.

A munka megírása során az elsődleges szempont az volt, hogy a Kárpátalja történelmében a kutatott időszakban szerepet játszó országok levéltárainak forrásait, valamint a szakirodalmat a tőlem telhető legjobb módon összevegyem, és ezek alapján mutassam be Kárpátalja Magyarországhoz történt visszacsatolásának folyamatát. Ehhez pedig nem egyik vagy másik ország nézőpontjából vizsgáltam az eseményeket és folyamatokat, hanem maga Kárpátalja jelentette a viszonyítási pontot.

II. A dolgozat felépítése. A kutatás során használt szakirodalom és forráscsoportok

A kutatásom témája ugyan Kárpátalja visszacsatolásának két szakasza 1938-ban és 1939-ben, azonban a kérdés teljes megértéséhez korábbra kellett visszanyúlnom. Ezért az első fejezetben bemutatom, hogyan is került Kárpátalja az újonnan létrehozott Csehszlovákia keretei közé és milyen körülmények között létezett a Magyarországhoz két részben történő visszacsatolásig. A csehszlovák állam fokozatos gyengülésével az – egyébként már a Csehszlovákiához történt csatoláskor – előzetesen megígért autonómiáig hosszú éveket kellett várnia a régióknak, aminek első szakaszát az 1938. október 11-én hatalomra kerülő, Bródy András vezette első kárpátaljai autonóm kormány jelentette. A kárpátaljai események tárgyalása közben a magyar és a nemzetközi diplomácia működését, a szerveződő magyar diverzáns akciókat, valamint a Komáromban lezajlott tárgyalásokat is bemutatom. Az első fejezetet a Bródy-kormány működésének bemutatásával zárom, valamint megvizsgálom azokat a körülményeket, amelyek megbuktatásához és a vele ellentétes terveket megfogalmazó ukrán irányzatú politikai erők hatalomhoz jutásához vezettek.

A második fejezet az Avgustin Volosin vezette ukrán kormány kárpátaljai uralmának kezdeti időszakáról szól, ami egybe esett Kárpátalja kisebbik, többségében magyarok lakta déli részének a Felvidékkel együtt Magyarországhoz csatolásával, vagyis az első bécsi döntéssel. Itt bemutatom a megítélt területnek a katonai birtokbavételét, valamint a létrejövő katonai és polgári közigazgatás működését. Külön kitértem a magyar vezetésnek azon törekvéseire, amelyek egész Kárpátalja visszacsatolására irányultak a bécsi döntés után, és végül – 1938-ban legalább is – sikertelenül zárultak. A Csehszlovákiánál maradt, és az ukrán kormány által már Kárpáti Ukrajnának nevezett, többségében ruszinok és ukránok lakta kárpátaljai terület sorsát november 22-éig pedig a fejezet végén mutattam be.

A harmadik fejezet Kárpátalja csehszlovák alkotmányba iktatott, törvényerejű autonómiájának vizsgálatával kezdődik, ami után a terület gyakorlatilag az országot alkotó három országrész között egyenjogú taggá vált. Azonban az állam neve kis változással továbbra is ugyanaz maradt, Kárpátalja semmilyen formában nem került bele: Cseh–Szlovák Köztársaság. A szélesebb körű autonómiával Volosin és kormánya hozzálátott a hatalma alatt álló terület minden szempontból ukránná formálásához. Bemutattam az egypártrendszer bevezetése után borítékolható eredményekkel záruló helyi parlamenti

választásokat, melynek a kárpátukrán kormány hatalmának hivatalos bebiztosítása volt a célja. Közben itt is, mint a munka során végig, párhuzamosan vizsgáltam a magyar kormány és diplomácia lépéseit valamint a nagypolitika, különösen Németország szándékait és azoknak változásait Kárpátaljával kapcsolatban. 1939 márciusával aztán érkezett Kárpátalja visszacsatolásának – vagy ukrán szempontból Kárpáti Ukrajna magyar megszállásának – ideje, amikor is többek között a német érdekek megváltozásának köszönhetően lehetősége nyílik Magyarországnak számára megfelelő módon rendezni a terület sorsát. Ennek előzményeként bemutatásra kerültek a csehszlovák állam szétesésének utolsó mozzanatai, ami után Kárpáti Ukrajna kikiáltotta függetlenségét a németek védelmének reményében. Mivel azonban a német protektorátus nem valósult meg, az éppen csak kikiáltott ukrán állam meg is szűnt létezni, a terület pedig katonai akció keretében visszakerült Magyarországhoz.

A fejezet következő részében egy másik katonai akció is elemzésre került. Kárpátalja nyugati határán, amely ekkor Magyarország és Szlovákia közti határvidékké vált, nem állapították meg pontosan az új határvonalat. Kárpátalja Magyarországhoz csatolásával és Szlovákia önállóságának kikiáltásával a magyar vezetésnek szembesülnie kellett azzal a helyzettel, hogy az új határ stratégiai szempontból szinte teljesen ésszerűtlen vonalon futott, többek között lehetetlenné téve a régió központjának, Ungvárnak a védelmét. Ezért a magyar vezetés a határ kiigazítására szánta el magát és benyomult Szlovákia területére, amivel néhány napig tartó kisebb összecsapások kezdődtek. Ezt a területi vitát végül közös megállapodással sikerült tisztázni és Magyarország olyan mértékben kitolta a kárpátaljai határt nyugat felé, hogy az kielégítette a magyar igényeket. Ezt a folyamatot a harmadik fejezet végén vizsgálom meg, majd a visszacsatolás után életbe lépő katonai és polgári közigazgatáson keresztül kialakuló önkormányzat lehetőségével is foglalkozom.

A kutatott téma gazdag forrásbázissal rendelkezik, munkám megírása során három ország levéltárainak anyagait is volt módomban felhasználni: Kárpátaljai Területi Állami Levéltár, Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Cseh Köztársaság Nemzeti Levéltára, A Köztársaság Elnöki Hivatalának Levéltára. A forrásbázisnak – a felsorolt levéltárak anyagain túl – fontos részét képezi a korabeli kárpátaljai, magyarországi sajtó, valamint az amerikai ruszinok szövetsége által kiadott sajtó is. A konkrét levéltári források jegyzéke és a felhasznált sajtótermékek teljes listája a dolgozat „Levéltári források” és a

„Korabeli sajtó” alpontjaiban található meg. Szintén fontos forrásokat tartalmaznak a felhasznált dokumentumgyűjtemények, a publikált források és a segédkiadványok.

A felhasznált szakirodalom igen változatos, ugyanis több országban, több nyelven íródott munkákat tartalmaz, melyek között a vizsgált események után szinte azonnal megszületett könyvektől a közelmúlt legfrissebb kutatási eredményeit tartalmazó szakirodalomig találhatóak munkák. A felhasznált szakirodalom részletes ismertetése a disszertáció „Kárpátalja két világháború közötti történelmének szakirodalma” alpontjában található meg.

III. A kutatás módszertana

A kutatás során jelentős mennyiségű dokumentummal és dokumentum csoporttal dolgoztam, melyek több nyelven íródtak, ez pedig sokban nehezítette a szelektálást. A téma viszonylag rövid kronológiai határai ellenére is terjedelmes forrásanyaggal rendelkezik a cseh, a magyar és az ukrán levéltárakban. Ezen iratok egy része a magyar kutatók által kevésbé tanulmányozott, ami a szakirodalomban is érzékelhető bizonyos esetekben, ezért Kárpátalja Magyarországhoz történő visszacsatolásának időszaka pontosabb és részletesebb elemzést igényelt. A munka során az adott kérdéshez rendelkezésemre álló forrásanyag és szakirodalom függvényében a leíró és az összehasonlító módszereket alkalmaztam.

A Csehszlovákiához csatolt Kárpátalja két világháború közötti története sokszor teljesen eltérő értékelést kap az érintett országok történelemtudományban, ezért az egyik legfontosabb feladat volt, hogy az adott kérdésekkel kapcsolatos, különböző időben és más-más nyelven írt szakirodalomban található véleményeket összehasonlítsam és ütköztessenem, valamint saját következtetéseket vonjak le, miután az adott kérdést levéltári források alapján is megvizsgáltam.

Összességében tehát elmondhatom, hogy a kutatás során a különböző kérdéseket az elérhető forrás és szakirodalom bázis függvényében elemeztem, amely gyakran meghatározta a kutatási módszer kiválasztását. Törekedtem a leíró és az összehasonlító módszerek párhuzamos alkalmazása mellett azok ötvözésére is.

IV. A kutatás eredményei.

A kutatás során a dolgozat bevezetésében kitűzött céloknak megfelelően haladtam, és az előzményekkel kezdve bemutattam Kárpátalja Csehszlovákiához csatolását, a régiónak a csehszlovák államon belüli helyzetét a két világháború között. A továbbiakban megvizsgáltam, hogy milyen folyamatok és események vezettek a kárpátaljai vegyes lakosságú terület első világháború utáni csehszlovák fennhatóságának megszűnéséhez, és az újra Magyarországhoz csatolásához. Ehhez igyekeztem minél több oldalról megvizsgálni az adott időszakot. A munka címének megfelelően elsősorban Kárpátalja állt a vizsgálatom középpontjában, azonban a kérdés megértéséhez természetesen részletesen foglalkoznom kellett Magyarországgal, Csehszlovákiával, Németországgal, valamint a szomszédos államok történetével is, továbbá a második világháború előtti időszak kifejezetten bonyolult és szerteágazó nemzetközi diplomáciáját is be kellett mutatnom az események ismertetése közben.

A ruszin nép hiába tartozott a többi magyarországi népcsoporthoz, akik a világháború után az „önrendelkezés” jogával dönthettek volna jövőjükéről, ugyanis azt megtették helyettük az USA-ban élő ruszin szervezetek, akiket a csehszlovákok képviselői a szükséges ígéretekkel sikeresen meggyőztek. Az új államalakulathoz csatolás a csehszlovák állam létrehozóinak, az amerikai ruszinoknak és az amerikai elnöknek a közreműködésével sikerült. A helyi ruszinság véleményét meg sem kérdezték, csak kész tények elé állították, amit kénytelenek voltak elfogadni.

A csatlakozásért cserébe a csehszlovákok mindent megígértek, amire a ruszinság vezetői vágytak, ezért azok joggal reménykedtek, hogy „Cseszkó” és „Szlovenszkó” mellett „Ruszinszkó” majd az államalakulat egyik egyenjogú tagja lesz. Ehhez képest nagyot kellett csalódniuk, amikor nemhogy saját államiságuk nem lett, de még autonómiát sem kaptak új hazájukban. A csehszlovák államban az alkotmány szerint ugyan széleskörű autonómiát vezettek volna be Kárpátaljára, de annak megvalósítását különféle, többnyire mondvacsinált indokokkal csaknem húsz éven keresztül sikeresen halogatta a mindenkori prágai vezetés.

Kárpátalja önkormányzatának megadásához csaknem két évtizednek kellett eltelnie. Ezzel kapcsolatban részletesen bemutattam, hogy ez nem Prága jószántából, hanem az állam szétesésének megakadályozása reményében történhetett meg. Ekkor, 1938

októberében már az volt a fő kérdés Budapesten, hogy mi lesz Kárpátalja és a Felvidék sorsa, mivel a müncheni egyezmény kiegészítése lehetőséget adott a csehszlovákiai magyarság helyzetének rendezésére. Az első kárpátaljai autonóm kormány létrejötte tovább erősítette a magyar tervek megvalósíthatóságának esélyét. Annak élére ugyanis a helyi politikai életben népszerű és nagy támogatottságú Bródy Andrást nevezte ki a prágai kormány, aki jó kapcsolatokat ápolt Magyarországgal. Az általa vezetett ruszin irányzat mindvégig meghatározó szerepet töltött be Kárpátalja két világháború közötti politikai-társadalmi életében, a létrejövő kormányban – a helyi erőviszonyoknak megfelelően – csak kisebbségi szerepet kaptak az ukrán politikusok.

A ruszin és az ukrán irányzat ellentétei azonban a kormány megalakulása után rövidesen felszínre kerültek. Az önrendelkezés volt mindkét irányzat fő célja, de mindkettő jól tudta, hogy külső támogatás nélkül azt nem érhetik el. A Bródy féle ruszin irányzat ezt Magyarországtól remélte, miközben a Volosin vezette ukrán irányvonal teljesen magyarelles volt és leginkább a német, szükség esetén a szovjet vagy csehszlovák vezetéstől várt segítséget. A ruszin többség mindenképpen népszavazás útján szeretett volna dönteni Kárpátalja sorsáról. Ez sem akkor, sem később nem történhetett meg, mert Bródyt ezirányú törekvései miatt, hazaárulás vádjával Prágában letartóztatták, a kormányát pedig feloszlatták. Ilyen körülmények között került hatalomra Avgustin Volosin teljesen ukrán összetételű autonóm kormánya.

A belső politikai játszmák és csatározások azonban nem voltak különösebb hatással arra, hogy a nemzetközi politikában Csehszlovákia, és azzal együtt Kárpátalja további sorsáról döntsenek. A müncheni egyezménnyel a szudétánémetek által lakott területek Németországhoz kerültek, a csehszlovákiai magyar kisebbség sorsát pedig kétoldalú tárgyalásokkal kellett rendezni. Ezek még Bródy kormányának működése idején eredménytelenül zárultak Komáromban. Mindkét fél a müncheni döntésben résztvevő hatalmakhoz fordult, és végül a bécsi döntőbíráskodás hozott megoldást az ügyben. Ennek eredményével már Volosin kormányának kellett szembesülnie. Előzetes reményeik ellenére át kellett adniuk Magyarországnak a legnagyobb Kárpátaljai városokat, Ungvárt és Munkácsot is, emellett elveszítették Kárpátalja déli, többségében magyarok lakta, fejlett mezőgazdaságú területeit is. Ezen területek hiánya, valamint a főbb vasúti és közúti vonalak elvesztése igen jelentős ellátási zavarokat okozott a megmaradt hegyvidéki Kárpátaljának. Az ukrán kormánynak a nagyvárosnak számító és kormányzati negyeddel is

rendelkező Ungvárról a mindössze 18 ezer lakosú Husztra kellett áttennie székhelyét, amely semmilyen szempontból sem volt megfelelő a „főváros” szerepének.

A magyar revíziós politika tehát részben elérte célját és visszakapta Csehszlovákiától a magyarlakta területek többségét. A megmaradó kárpátaljai részeken – amit az ukrán kormány önhatalmúlag Kárpáti Ukrajnának nevezett el – még így is mintegy huszonötezer fős magyar lakosság élt. A Magyarországot körülzáró kisantant gyűrűje még nem tört meg a bécsi döntéssel, ezért Budapestnek igen fontos volt a lengyel–magyar határ létrejötte és Kárpátalja hegyvidéki része. Megszerzésére a magyar kormány tett is kísérletek a bécsi döntés utáni, november eleji területátvételt követő hetekben, azonban a német és az olasz támogatás hiánya miatt az 1938-ban végül nem következett be.

A Csehszlovákiánál maradt kárpátaljai területen az ukrán kormány gyakorolt hatalmat, a hadsereg és a rendfenntartás azonban nagyrészt továbbra is a prágai vezetés kezében maradt. Ennek ellensúlyozására és a kormány akaratának érvényesítésére hozták létre 1938. november 9-én Huszton a „Kárpáti Szics” elnevezésű félkatonai szervezetet. Volosin és kormánya jól ismerte nehéz belpolitikai helyzetét és azt, hogy nem támogatja teljes mértékben a terület lakossága. Ezért a Szics alakulatainak a segítségével a Kárpátalja több pontján felállított koncentrációs táborokba zárták az ellenzéki, veszélyesnek ítélt személyeket. Az összes politikai párt működését betiltották, csak az Ukrán Központi Nemzeti Tanácsot ismerték el törvényesen működő szervezetként.

Csehszlovákia alkotmánya 1938. november 22-én új tartalmat kapott: az állam átalakult három egyenjogú országrésszé, amivel gyakorlatilag a korábban felszámolt Osztrák–Magyar Monarchiához hasonlóan, föderatív állammá szervezték át. Mivel Kárpáti Ukrajnának nem volt megválasztott, csak kinevezett kabinetje, ezért a Volosin-kormány igen fontosnak tartotta a nemzetgyűlési választások megtartását, amivel hivatalosan megerősíthette hatalmát. A választásokra 1938. február 12-én került sor, amin természetesen az aktuális hatalom jelöltjei nyertek, az új parlament összehívását a cseh–szlovák államfő március 21-ére tűzte ki.

A nagyhatalmi politika változásainak következtében azonban erre már nem kerülhetett sor az előbbi időpontban. Németország 1939. március elején döntött Csehszlovákiával kapcsolatos terveinek végrehajtásáról, és rövid időn belül felszámolta, mint független államot. Szlovákia március 14-én kinyilvánította függetlenségét, majd a cseh területek német „védelem” alá kerültek, mint Cseh–Morva Protektorátus. Ilyen körülmények között Volosin kormánya úgy döntött, hogy nem szalasztja el a kínálkozó

alkalmat és kikiáltja Kárpáti Ukrajna függetlenségét, amit röviddel a szlovákok után, március 14-én meg is tett. Magyarország azonban már néhány nappal korábban megkapta Berlin beleegyezését a hegyvidéki Kárpátalja elfoglalásához. Kárpáti Ukrajna függetlenségének kikiáltásakor a magyar honvédség már felvonult a határokon, sőt néhány helyen a hadműveletek előkészítéséhez át is lépte azt.

A Németország által Budapestnek tett ígéretnek megfelelően, a védelem után érdeklődő Volosin nem kapott támogatást Berlinből, így a március 15-én megtartott szojm (parlament) ülés és Kárpáti Ukrajna függetlenségének törvénybe iktatása után az új állam rövidesen megszűnt. A magyar csapatok három irányban mélyen benyomultak Kárpáti Ukrajna területére. A helyzet kilátástalanságát felmérve, Volosin néhány kormánytaggal együtt elhagyta a területet, a cseh katonaság pedig kisebb-nagyobb ellenállást kifejtve szintén elvonult. A beérkező magyar alakulatoknak a csehek mellett a Szics gyengén felszerelt, szervezetlen, és a vezetői által félrevezetett alakulataival kellett néhány összecsapást megvívnia, de a magyar túlerő miatt ezeknek a kimenetele sehol nem volt kétséges. A magyar honvédség néhány nap alatt mindenhol elérte a célként kitűzött vonalakat, és Magyarországhoz csatolta Kárpátalja hegyvidéki részeit.

Kárpátalja és Szlovákia között a határ pontos megállapítása a csehszlovák időszakban nem történt meg, Csehszlovákia megszűnését pedig a magyar vezetés úgy tekintette, hogy az első bécsi döntés érvényét veszítette. A stratégiailag kedvezőtlen határvonal kiigazítására 1939. március 23-án hajnalban a magyar katonaság benyomult az előre kijelölt szlovák területekre. A szlovák haderő nem tudott jelentősebb ellenállást kifejteni, ezért a magyar csapatok rövidesen elérték a célként kijelölt vonalakat. Később a szlovákok ellentámadásokat indítottak, ezek azonban nem jártak sikerrel. Április elejére tárgyalások keretében rendeződött a határvita, és Magyarország megtarthatta az elfoglalt területeket.

A hadműveletek befejezése után katonai, majd polgári közigazgatás lépett életbe a visszacsatolt területeken. A magyar kormányzat terve az autonómia megteremtése volt, egy Kárpátaljai Vajdaság létrehozása, azonban ennek előkészületei elhúzódtak a második világháború kitöréséig. Ezért annak megvalósítása a háborús körülmények között már nem történt meg.

Kárpátalja visszacsatolása Magyarországhoz tehát több szakaszból álló folyamat volt, ami Csehszlovákia meggyengülésével kezdődött és a müncheni egyezmény létrejöttével vált valóban elérhető céllá Magyarország számára. A csehszlovákiai

szudétánemet területek Németországhoz való csatolásával ugyanis bebizonyosodott: a trianoni határok megváltoztathatóak, még hozzá háború nélkül. Ezután a sikertelen komáromi tárgyalások ellenére, az első bécsi döntés visszaadta a felvidéki magyarlakta területeket is. Ezzel Csehszlovákia tovább gyengült, 1939 tavaszán pedig teljesen szétesett, aminek következtében Magyarország megszerezte egész Kárpátalját.

Ha a csehszlovák és a magyar fél által is megígért törvényerejű autonómiát nézzük, azt igazából egyikük sem adta meg a valóságban Kárpátaljának. Pontosabban a csehszlovákok bevezették, de csak akkor, amikor már nem volt más választásuk, pedig előtte majdnem húsz év állt erre a rendelkezésükre. Magyarország szintén tervezte, de a világháborúba való belépés megakadályozta ebben. Az viszont tény, hogy az 1939. július 7-én bevezetett polgári adminisztráció és a kétnyelvű, magyar és magyarorosz (rutén) közigazgatás Kárpátalján az 1944. októberi szovjet katonai megszállásáig érvényben maradt.

A dolgozat megírása folyamán a történéseket részletesen mutattam be, a kárpátaljai és nemzetközi eseményeket párhuzamosan követve. Közben nem volt célom, hogy a csehszlovák vezetést vagy a kárpátukrán kormányt rossz fényben tüntessem fel, azonban a tények számos esetben nem túl jó képet festettek róluk. Viszont a magyar fél sem kizárólag a helyi lakosság sorsával törődve igyekezett visszaszerezni Kárpátalját, a történelmi jogn kívül természetesen gazdasági, valamint politikai érdekeket és célokat is követett, melyeket végül el is ért Csehszlovákia szétesésével párhuzamosan.

VI. A témában végzett publikációs tevékenység.

A német nemzetiszocialista munkáspárt megerősödése és hatalomra jutása. [Посилення німецької націонал-соціалістичної робітничої партії та її приход до влади] Megjelent itt: Az Ungvári Nemzeti Egyetem Diákköri Tudományos hírnöke. [Студентський Вісник УЖНУ]. 2010 (Egyedüli szerző).

A nemzetiszocialista állam kiépítése az 1930-as években. Megjelent itt: Scientia Denique tudományos publikációs füzet. 2011, I. évfolyam, 1. kiadás. (Egyedüli szerző)

Kárpátalja visszacsatolásának első szakasza. Megjelent itt: Scientia Denique tudományos publikációs füzet. 2012, II. évfolyam, 1. kiadás. (Egyedüli szerző)

Fedinec Csilla – Vehes Mikola (főszerk.), Csernicskó István – Oficinszkij Román – Osztapec Jurij – Szarka László – Tokar Marian (szerk.) - Kárpátalja 1919–2009. Történelem, politika, kultúra. Recenzió a Scientia Denique tudományos publikációs füzetben. 2016, V. évfolyam, 1. kiadás. (Egyedüli szerző)